

Det pågår en rovdrift på pensionsspararnas pengar

Pensionsbolag och mellanhänder tar oskäligt mycket betalt för sina tjänster. Det sker i det fördolda och utan att pensionsspararna är medvetna om hur mycket de betalar.

Priset för att förvalta en pensionssparares tjänstepension kan variera med 100 000-tals kronor.

Konsekvensen blir att många yngre pensionssparare kommer att förlora en stor del av sitt pensionskapital. I förlängningen kommer de att drabbas i form av lägre pensioner.

Dessutom kan pensionen bli olika stor vid lika stort pensionskapital. Något som beror på att bolagen tillämpar olika livslängdsantaganden som de dessutom håller hemliga.

I rapporten "Rovdriften på pensionssparare" redovisas en undersökning där yrkesverksamma har svarat på frågor om vad de vet om sin tjänstepension. Resultaten visar att de flesta inte har en aning om saker som är viktiga att känna till för att få en bra pension.

Vi vill öka insikterna om vad som har verklig betydelse för att få en bra pension och vi vill få till stånd en mer konsumentvänlig pensionsmarknad. I rapporten får du tips på hur du som pensionssparare ska agera för att undvika att bli snuvad på pensionen. Avslutningsvis ger vi förslag till politiska åtgärder för att förbättra konkurrensen och stärka pensionsspararnas ställning.

Eva Adolphson
pensionsekonom, Alecta

Jonas Hellman
omvärldsanalytiker, United Minds

ROVDRIFTEN PÅ PENSIONSSPARARE

Eva Adolphson, pensionsekonom Alecta
Jonas Hellman, omvärldsanalytiker United Minds

Innehåll

En pensionslös generation	5
Så här går rovdriften till	9
Pensionsspararna vet inte hur mycket de betalar i avgifter	26
Tips till pensionssparare och förslag till politiska åtgärder	33

Om författarna

Eva Adolphson är Alectas pensionsekonom. Hon har tidigare bl a varit välfärdsanalytiker på Länsförsäkringar och jobbat på Konsumenternas försäkringsbyrå.

Jonas Hellman är en av grundarna till omvärldsanalysföretaget United Minds. Han har tidigare tillsammans med Ann Lindgren skrivit boken "Vad varje 40-talist bör veta!" (Wahlström & Widstrand).

Förord

Som pensionssparare ställs vi inför viktiga beslut när vi ska placera tjänstepensionen. Hur pengarna placeras har stor betydelse för vår framtida pension.

Denna rapport handlar om tjänstepensioner där det är förutbestämt hur stora inbetalningar arbetsgivaren ska göra. Hur stor den framtida pensionen blir är däremot okänt från början och den framtida pensionens storlek beror på en lång rad olika faktorer. Den här typen av tjänstepensioner brukar kallas premiebestämda tjänstepensioner och blir allt vanligare.

Inom de flesta områden leder valfrihet till konkurrens och prispress. Men inom pensionsområdet är det fortfarande möjligt för pensionsbolag och mellanhänder att ta hutlöst betalt för tjänster som andra erbjuder betydligt billigare.

Priset för att förvalta en pensionssparares tjänstepension kan skilja sig åt med 100 000-tals kronor. Förvaltningen av en sjuksköterskas tjänstepension kan exempelvis kosta 71 300 kronor hos ett bolag, medan ett annat tar 281 300 kronor.

Hur kan det vara så? En viktig förklaring är att de flesta inte vet hur mycket de betalar för förvaltningen av sina pensioner. Om pensionsspararna visste, skulle många bolag tvingas ändra sina priser radikalt.

I dag möter kunderna en djungel av synliga och dolda avgifter. Knappt ens experter förmår att överblicka helheten.

Vissa avgifter redovisas inte alls. Andra avgifter redovisas, men det är svårt att förstå vad de grundar sig på, och hur de påverkar den framtida pensionen. Eftersom pensionsaktörerna ofta har sin egen modell och sitt eget språkbruk går det ofta inte att jämföra vad olika bolag tar betalt. Många vet inte ens att det är viktigt att jämföra avgifterna.

Dessutom saknar pensionskunderna information om att det kan skilja tusenlappar varje månad mellan vad som utbetalas i tjänstepension från olika bolag, även om det sparade kapitalet är lika stort. Det beror på att varje pensionsbolag gör egna antaganden om hur länge vi lever. Ju kortare tid spararna antas leva, desto högre blir månadspensionen.

Månadspensionens storlek påverkas också av att olika bolag har olika utbetalningsmodeller. En del bolag betalar ut mer pension i början. Andra bolag betalar ut mer pension i slutet av livet. Faran med den senare modellen är att kunden kan ha hunnit dö när det är dags att få de största pensionsutbetalningarna. De pensionsbolag som dröjer med att betala ut pengarna hinner också ta ut högre avgifter.

De höga avgifterna, de olika livslängdsantagandena och de olika utbetalningsmodellerna innebär att många pensionssparare får lägre pension än vad de förväntar sig. Syftet med denna rapport är att uppmärksamma den rovdrift som sker på pensionssparare och därigenom öka insikterna om vad som verkligen har betydelse för att få en så hög pension som möjligt.

Stockholm mars 2011

Eva Adolphson & Jonas Hellman

En pensionslös generation

| 5

Stegvis sker en övergång till pensionsvillkor som innebär att individen själv måste ta ett större ansvar för sin framtida pension. Tidigare var pensionerna i huvudsak förmånsbestämda. Det innebar att individen på förhand kunde veta hur stor pensionen skulle bli – givet en viss inkomst och ett visst antal yrkesår.

För yngre människor är det i dag i huvudsak premiebestämda pensioner som gäller. Det innebär att pensionen styrs av hur mycket pengar (premier) som betalas in under yrkeslivet och den avkastning som dessa pengar ger – efter att pensionsaktörerna har tagit betalt.

Lite förenklat ska man fylla en säck med pengar inför ålderdomen och pensionsnivån beror till stor del på hur mycket pengar säcken innehåller vid pensioneringen.

En annan faktor som är viktig att hålla koll på är vilka livslängdsantaganden de olika pensionsbolagen har. Dessa varierar stort mellan olika bolag även när samma grupp av människor omfattas. Det visas i en sammanställning som nyhetsbrevet Pensioner & Förmåner gjorde i november 2010.

En förutsättning för att dagens pensionsordning ska fungera är förstås att människor är medvetna om spelreglerna. Idag redovisas inte försäkringsbolagens livslängdsantaganden för kunderna. Det är allvarligt eftersom lika stort pensionskapital leder till mycket stora skillnader i pension beroende på vilket bolag som valts. Här bör det omedelbart införas en skyldighet för försäkringsbolagen att öppet redovisa sina livslängdsantaganden.

Dessutom borde pensionsbolagen informera om i vilken takt de betalar ut det ihopsamlade pensionskapitalet. Det är viktigt för pensionskonsumenterna att få veta om det valda bolaget betalar ut mest i början av tiden som pensionär eller mest i slutet av livet.

Tjänstepensionen blir viktigare framöver. Mycket talar för en utveckling där den allmänna (statliga) pensionen för många bara ger en grundpension, medan tjänstepensionen blir avgörande för pensionsnivån. Vad tjänstepensionen ger varierar från individ till individ. Men för en växande grupp kommer den att stå för hälften eller mer av den totala pensionen.

Den som bryr sig om sin framtida pension bör därför titta extra noga på tjänstepensionen. Hur mycket pengar avsätter arbetsgivaren till tjänstepensionen varje månad? Var placeras pengarna – hur förvaltas dessa, och av vem?

Man bör också veta vad pensionsförvaltarna tar betalt – hur mycket av pensionspengarna som försvinner i olika avgifter. Sist men inte minst bör man ta reda på vilka livslängdsantaganden och vilken utbetalningsmodell som tillämpas.

Totalt omfattas nio av tio förvärvsarbetande av någon form av kollektivavtalad tjänstepension. Eftersom alla offentliganställda har kollektivavtal är det på den privata arbetsmarknaden det kan finnas anställda som inte har någon tjänstepension överhuvudtaget.

Tidigare undersökningar visar att många som omfattas av tjänstepension inte ens själva är medvetna om detta.¹⁾

¹⁾ Alectas löntagarpåse genomförd i juli 2010.

För att närmare utreda vad människor vet om sin tjänstepension har Alecta låtit genomföra en intervjuundersökning. Resultaten redovisas på sidan 26.

Olika sätt att bli pensionslös

I en tidigare rapport från Alecta – Den pensionslösa generationen – varnar vi för att det bland dem som är födda på 1970-talet finns en kommande generation fattigpensionärer. Ingen blir helt utan pension eftersom den statliga garanti-pensionen är ett skyddsnet. Men skillnaderna i ekonomin mellan pensionärer som har tjänstepension och pensionärer som inte har tjänstepension kommer att öka.

Många i den pensionslösa generationen riskerar att bli delvis pensionslösa eftersom de saknar en bra tjänstepension. Rätten till tjänstepension följer av ett arbete där man fått pensionsinbetalningar. Den som inte har haft något arbete får heller ingen tjänstepension.

Pensionslös i bemärkelsen låg eller ingen tjänstepension kan man bli på två sätt:

Pensionslös genom yrkesval

Ett sätt är att stå utanför arbetsmarknaden alternativt välja ett arbete som ger låg eller ingen tjänstepension. Många yngre människor arbetar i branscher där kollektivavtal är mindre vanligt förekommande. Detta gäller inte minst ”nya” yrken inom IT-, reklam- och mediebranschen. Även hantverkare, frisörer, kulturarbetare och anställda inom restaurangnäringen saknar ofta kollektivavtal.

Om det saknas kollektivavtal är det upp till den anställde att själv förhandla med sin arbetsgivare om lön och andra ersättningar. I vissa fall finns tjänstepension för alla anställda – i andra fall inte. Nivån och utformningen av tjänstepensionen kan också variera. Oftast blir det mycket sämre villkor hos arbetsgivare som inte har kollektivavtal.

Den som är egenföretagare eller frilansare måste själv ta ansvar för sin pension. Motsvarande gäller för den som arbetar utomlands.

Ett sent inträde på arbetsmarknaden ger lägre tjänstepension. Uppskjutna högskolestudier leder till lägre livsinkomst efter att studierna avslutats. Den som börjar arbeta i 30-årsåldern kan förlora 30 – 40 procent av sin tjänstepension jämfört med den som börjar arbeta i 25-årsåldern visar beräkningar från Alecta.

En låg pensionsålder, arbetslöshet eller uppehåll i yrkeskarriären av andra skäl får också konsekvenser för pensionsnivån. Yrkesarbetande som funderar på sabbatsår bör ha det i åtanke.

Pensionslös genom dålig avkastning och rovdrift

Det andra sättet att få låg tjänstepension är att placera de pengar som sparas till tjänstepensionen på ett oförmånligt sätt. Om avkastningen är låg eller obefintlig växer inte pensionskapitalet, vilket på sikt får förödande konsekvenser.

8 | Men även de avgifter som pensionsförvaltarna tar ut har betydelse. Ofta framstår dessa avgifter inte som särskilt höga. Men över tiden växer avgifter till väldigt mycket pengar. Det är tyvärr vanligt att de årliga avgifterna slukar en stor andel av de premier som betalas in till tjänstepensionen. Resultatet blir också att pensionskapitalet inte växer.

Pensionsspararna är som regel inte medvetna om vad som sker och kan därför inte värja sig mot de höga avgifter som pensionsbolag och olika mellanhänder tar ut.

I en tidigare undersökning som Alecta gjort bland drygt 1 000 tillfrågade 2009 visar det sig att 9 av 10 tjänstepensionssparare underskattar avgiftens betydelse.

I följande kapitel ska vi titta närmare på denna rovdrift på pensionssparare.

Så här går rovdriften till

Är det befogat att tala om en rovdrift på pensionssparare? Vi tycker det. I alla fall är det en rovdrift på pensionskapitalet. Det vi syftar på är att vissa pensionsaktörer tar oskäligt mycket betalt för sina tjänster – och att detta till stor del sker i det fördolda. Pensionsspararna är inte medvetna om hur mycket de betalar och därför protesterar de inte. Möjligen kommer de som äldre att upptäcka att deras pension blir mycket lägre än de förväntat sig. Men då är det för sent att göra något.

På en väl fungerande marknad är det ovanligt med stora prisskillnader om produkterna inte väsentligt skiljer sig åt. Men på pensionsmarknaden kan priset mellan olika aktörer skilja sig åt med 100 000-tals kronor för förvaltningen av en pensionssparares tjänstepension. Detta utan att de tjänster som utförs i grunden skiljer sig åt.

Avgifternas betydelse för pensionskapitalet

Skillnaderna mellan vad pensionsaktörer tar betalt för förvaltningen av tjänstepension är som sagt mycket stora. För att illustrera detta ska vi titta närmare på två personer:

- En privatanställd tjänsteman
- En sjuksköterska anställd av landstinget

För båda gäller att avgifterna för förvaltningen av deras tjänstepension kan variera kraftigt beroende på var och hur pensionspengarna placeras.

Sofia - privatanställd tjänsteman

Sofia är en 25-årig nyutexaminerad akademiker som får jobb som privattjänsteman. Hennes månadslön är 26 500 kronor.

Vi antar att Sofia kommer att arbeta fram till hon är 65 år och ha en normal inkomstutveckling.²⁾

Arbetsgivaren avsätter månatligen pengar till Sofias tjänstepension. Dessa pengar får hon själv välja hur de ska placeras inom ramen för de alternativ som erbjuds.

När Sofia väljer hur pengarna ska placeras tänker hon sannolikt i första hand på vilken avkastning hon kan få. Hon tänker inte lika mycket på vilka avgifter de olika pensionsaktörerna tar ut och hon känner inte till avgifternas stora betydelse för den framtida pensionen.

Vi har räknat på två olika alternativ:

Alternativ A: Sofia omfattas av ITP 1

Sofia omfattas av tjänstepensionsavtalet ITP1. I ITP1 ska minst halva premien placeras i en traditionell pensionsförsäkring. En sådan pensionsförsäkring har alltid en lägsta garanterad nivå på den framtida pensionen. Det är dessutom alltid pensionsbolaget som bestämmer hur pengarna ska förvaltas, vilket just beror på den garanterade nivån i pensionsförsäkringen.

²⁾ Inkomstutvecklingen är 3,6 procent nominellt mellan 25 och 44 år, 2 procent nominellt mellan 45 och 54 år samt 1,5 procent nominellt mellan 55 och 64 år. Inflationen är 2 procent.

Sofia väljer att placera hälften av pengarna i en traditionell pensionsförsäkring hos ett livbolag. Den andra hälften placerar hon i en aktiefond hos ett fondförsäkringsbolag. Samtliga placeringsalternativ som Sofia väljer mellan har upphandlats i konkurrens för att få vara med som valbara alternativ i ITP1.

Vi antar att den årliga avkastningen på Sofias pensionskapital i den traditionella försäkringen är 6,5 procent före avgifter och avkastningsskatt. I fondförsäkringen antas avkastningen vara högre, 7,5 procent eftersom Sofia väljer en fond som bara innehåller aktier. I långa loppet förväntas en högre avkastning på aktier än räntebärande placeringar. I en traditionell pensionsförsäkring finns, utöver aktieplaceringar, också placeringar i räntebärande papper.

Collectum som administrerar Sofias pensionsval tar ut en avgift på 1,5 procent av alla inbetalda pensionspremier.

Sofias avgifter i den traditionella pensionsförsäkringen:

Årlig avgift på pensionskapitalet:	0,20 procent
Avgift för kapitalförvaltningen:	0,06 procent
Avgiften till Collectum:	1,5 procent på inbetalda pensionspremier

Sofias avgifter i fondförsäkringen:

Fondavgift på pensionskapitalet:	0,50 procent
Avgiften till Collectum:	1,5 procent på inbetalda pensionspremier

Med dessa antaganden har Sofia sammanlagt betalat 122 150 kronor i avgifter fram till 65 års ålder.
Sofias pensionskapital blir vid 65 års ålder 2 033 500 kronor (i dagens penningvärde).

Alternativ B: Sofia omfattas inte av ITP

I det här alternativet omfattas Sofia inte av ITP. Istället har hon förhandlat med sin arbetsgivare om att få lika stora avsättningar till tjänstepensionen som ITP ger.

Eftersom hon inte omfattas av ITP kan Sofia inte välja de placeringsalternativ som upphandlats för detta avtal. Hon väljer att placera alla sina pensionspengar i en fondförsäkring i en renodlad aktiefond.

Fondförsäkringen har en avkastning på 7,5 procent, före avgifter och avkastningsskatt. Denna avkastning får Sofia på hela sitt pensionskapital.

Sofias avgifter i fondförsäkringen:

Årlig avgift på pensionskapitalet:	0,60 procent
Fondavgift på pensionskapitalet:	1,5 procent
Premiebefrielseförsäkring:	3 procent på inbetalda pensionspremier (för den som omfattas av ITP betalas denna försäkring av arbetsgivaren)

Med dessa antaganden har Sofia sammanlagt betalat 513 900 kronor i avgifter fram till 65 års ålder.

Sofias pensionskapital blir vid 65 års ålder 1 543 000 kronor (i dagens penningvärde).

12 |

Inget av Sofias två alternativ bygger på exceptionella antaganden. Tvärtom – de förutsättningar som nämns är väldigt vanliga. Ändå blir skillnaden i sammanlagda avgifter mellan de två alternativen 391 750 kronor. Alternativ B är mer än fyra gånger så dyrt som alternativ A!

Men Sofia får väl vad hon betalar för? Nej. Pensionskapitalet i alternativ A blir 490 500 kronor större än i alternativ B. Detta trots att avkastningen på pensionskapitalet är större i alternativ B. Sofia får alltså en väsentligt högre tjänstepension om hon omfattas av ITP.

	Sofias sammanlagda avgifter vid 65 års ålder	Sofias pensionskapital vid 65 års ålder (i dagens penningvärde)
Med ITP	122 150 kr	2 033 500 kr
Utan ITP men med samma pensionsavsättningar	513 900 kr	1 543 000 kr

Adam - sjuksköterska anställd av landstinget

Adam är en 25-årig nyutexaminerad sjuksköterska. Han arbetar inom landstinget och omfattas av tjänstepensionsavtalet KAP-KL. Adams månadslön motsvarar medianlönen 2009 för en nyutexaminerad sjuksköterska inom landstingssektorn: 20 500 kronor.

Vi antar att Adam arbetar fram till 65 år och har en normal inkomstutveckling.³⁾ Han får själv välja hur han ska placera sina pensionspengar enligt de alternativ som KAP-KL erbjuder. Till skillnad från i ITP finns det i KAP-KL ingen restriktion för hur stor andel av pengarna som får placeras i en fondförsäkring.

Vi har räknat på två olika placeringsalternativ:

Alternativ A: Adam väljer traditionell pensionsförsäkring med låga avgifter

Adam väljer en traditionell pensionsförsäkring hos en aktör med jämförelsevis låga avgifter inom avtalet KAP-KL. Avkastningen på hans pensionskapital är 6,5 procent, före avgifter och avkastningsskatt.

³⁾ Inkomstutvecklingen är 3,6 procent nominellt mellan 25 och 44 år, 2 procent nominellt mellan 45 och 54 år samt 1,5 procent nominellt mellan 55 och 64 år. Inflationen är 2 procent.

Adams avgifter i den traditionella pensionsförsäkringen:

Årlig avgift:	60 kronor
Årlig avgift på pensionskapitalet:	0,35 procent
Kapitalförvaltningsavgift:	0,05 procent

Med dessa antaganden har Adam sammanlagt betalat 71 300 kronor i avgifter vid 65 års ålder.

Adams pensionskapital vid 65 års ålder blir 1 151 000 kronor (i dagens penningvärde).

Alternativ B: Adam väljer fondförsäkring med höga avgifter

I det här alternativet väljer sjuksköterskan Adam en fondförsäkring hos en aktör med jämförelsevis höga avgifter inom avtalet KAP-KL. Även i detta alternativ antar vi att avkastningen på hans pensionskapital, före avgifter och avkastningsskatt, är 6,5 procent eftersom Adam aldrig väljer bort den blandfond som är entréfond i det valda fondförsäkringsbolaget. En blandfond innehåller, precis som en traditionell pensionsförsäkring, aktier och räntebärande papper. Därför är det realistiskt att räkna med samma avkastning i fondförsäkringen som i den traditionella pensionsförsäkringen.

Adams avgifter i fondförsäkringen:

Årsavgift:	90 kronor
Årlig avgift på pensionskapitalet:	0,65 procent
Fondavgift på pensionskapitalet:	1,4 procent

Adams sammanlagda avgifter vid 65 års ålder blir 281 300 kronor.

Adams pensionskapital vid 65 års ålder blir 801 000 kronor (i dagens penningvärde).

Inte heller Adams två placeringsalternativ bygger på ovanliga antaganden.

Ändå är skillnaderna i sammanlagda avgifter mellan de två alternativen 210 000 kronor. Alternativ B är cirka fyra gånger så dyrt som alternativ A.

Adams pensionskapital i alternativ A blir 350 000 kronor större än i alternativ B. Tjänstepensionen blir alltså väsentligt högre om sjuksköterskan väljer en traditio-

nell pensionsförsäkring hos en aktör med låga avgifter jämfört med om han väljer en fondförsäkring hos en aktör med höga avgifter.

I detta exempel utgår vi från att avkastningen är lika hög i den traditionella pensionsförsäkringen som i fondförsäkringen. Men även med en något högre avkastning i fondförsäkringen blir det mer lönsamt för sjuksköterskan att välja den traditionella pensionsförsäkringen.

	Adams sammanlagda avgifter vid 65 års ålder	Adams pensionskapital vid 65 års ålder (i dagens penningvärde)
Traditionell pensionsförsäkring med låga avgifter	71 300 kr	1 151 000 kr
Fondförsäkring med höga avgifter	281 300 kr	801 000 kr

Slutsats – undvik höga avgifter

Slutsatsen av räkneexemplen ovan är att avgifterna har mycket stor betydelse för vilket tjänstepensionskapital man får. Visst kan en fondförsäkring ge bättre avkastning än en traditionell pensionsförsäkring. Men man kan inte utgå från att så alltid blir fallet. Om fondförsäkringen ”bara” ger samma avkastning som den traditionella pensionsförsäkringen blir alla som har valt fondförsäkringen snuvade på grund av de höga avgifterna.

Med detta inte sagt att det alltid är fel att välja en fondförsäkring. Det beror helt på vad den kostar och vad man får för pengarna. Poängen är att man inte bör välja orimligt dyra placeringsalternativ – oavsett vilken placeringsformen är.

Prisskillnaderna i räkneexemplen låter både orimliga och osannolika. Likväl är det är vanliga avgiftsnivåer som vi har räknat på.

Höga livslängdsantaganden gör rovdriften ännu större

Om man vill undvika att bli av med en stor del av sina pensionspengar räcker det inte att bara vara prismetveten. Man bör också fråga de olika pensionsbolagen vilka så kallade livslängdsantaganden de har. Bolagen berättar nämligen inte självmant om dessa.

Livslängdsantaganden är varje pensionsbolags egna beräkningar om hur länge vi förväntas leva. Antagandena skiljer sig märkligt nog åt även när bolagen pensionsförsäkrar samma grupp människor, exempelvis privatanställda tjänstemän med ITP1 eller privatanställda arbetare med Avtalspension SAF-LO.

I ITP1 och ITPK skiljer det mer än fyra år i beräknad återstående livslängd från 65 års ålder mellan det bolag som har det mest fördelaktiga respektive minst fördelaktiga antagandet om livslängd.

16 |

Om pensionsbolaget räknar med en lång genomsnittlig livslängd blir månadspensionen lägre än om pensionsbolaget räknar med en kort genomsnittlig livslängd. Det beror på att om ett bolag räknar med ett högt livslängdsantagande så blir månadspensionen lägre eftersom pensionskapitalet ska "pytsas ut" under fler år.

I privata pensionsförsäkringar och tjänstepensioner som inte är kollektivavtalade finns förstås också stora skillnader mellan olika bolag. Dessutom finns i dessa pensioner olika livslängdsantaganden för män och kvinnor. På Konsumenternas försäkringsbyrås hemsida kan man se att när det gäller den beräknade återstående livslängden vid 65 års ålder skiljer det i vissa bolag upp till fem år mellan män och kvinnor. Det leder till väsentligt lägre pension för kvinnor som valt dessa bolag. EU-domstolen har dock nyligen avkunnat en intressant dom. Den innebär att från och med 21 december 2012 kommer alla nytecknade pensionsförsäkringar att ha könsneutrala livslängdsantaganden.

Vissa bolag betalar ut mest när kunderna statistiskt sett är döda

Nyhetsbrevet Pensioner & Förmåner har i nummer 13, den 3 november 2010 uppmärksammat att en del pensionsbolag tillämpar en utbetalningsmodell som innebär att man betalar ut högst pension i slutet av livet. Risken finns förstås att vissa försäkrade hunnit avlida när pensionen skulle varit som störst. Andra bolag betalar ut en högre pension i början och sedan så gott som oförändrad pension.

Så här stora är skillnaderna i ITP 1 och ITPK vid ett pensionskapital på 1 miljon kronor

Traditionell pensionsförsäkring

Bolag	Återstående livslängd vid 65	Pension per månad den första månaden
Alecta	21,5 år	5 474 kr
Länsförsäkringar	23,4 år	4 883 kr
AMF	22,4 år	4 859 kr
Skandia Liv	22,5 år	4 615 kr
Nordea Liv & Pension	24,7 år	3 373 kr

| 17

Fondförsäkring

Bolag	Återstående livslängd vid 65	Pension per månad den första månaden
AMF	22,4 år	4 932 kr
Handelsbanken Liv	24,6 år	3 387 kr
Nordea Liv & Pension	24,7 år	3 373 kr
SEB Trygg Liv	25,6 år	3 255 kr

Källa: Nyhetsbrevet Pensioner & Förmåner nummer 13 den 3 november 2010 samt Alecta avseende uppgifterna från Alecta eftersom bolaget ändrat sina livslängdsantaganden från och med den 1 januari 2011.

Förutsättningar: Kolumnen till höger visar den pension som bolagen betalar ut den första månaden till en kund som fyller 65 år och har ett pensionskapital på 1 miljon kronor. Att skillnaderna är större mellan pensionsutbetalningarnas storlek än vad livslängdsantagandena antyder beror på att bolagen också använder olika utbetalningsmodeller. De som betalar ut en låg pension i början betalar alltså ut en högre pension senare.

Hur kan pensionsspararna gå med på att bli "rånade"?

Alla vill ha så hög pension som möjligt. Ingen vill bli snuvad på sin pension. Hur kan det komma sig att de flesta pensionssparare är så okunniga om vad som leder till att de får betydligt mindre pension än de skulle behöva få? Vi tror att flera faktorer bidrar till detta:

Ensidig fokusering på avkastning

En viktig faktor är den ensidiga fokuseringen på avkastning i pensionsbolagens marknadsföring. Potentiell avkastning säljer bättre än konstaterat låga avgifter.

Ett pensionsbolag kan lätt hävda att det tar mer betalt eftersom det avser att ge bättre avkastning än konkurrenterna. Som pensionssparare har man dock inga som helst garantier för att avkastningen blir bättre givet samma risknivå.

Bolagets historiska avkastning ger liten vägledning. Det finns inget som säger att en hög avkastning de senaste åren innebär en hög avkastning nästa år. Som pensionssparare är det näst intill omöjligt att göra en kvalificerad bedömning av ett pensionsbolag. Nyckelmedarbetare kan ha slutat och börjat hos konkurrenterna. Ledningen kan ha bytts ut och arbetsmetoderna förändrats. Vem har tid och möjlighet att värdera effekterna av sådant?

Alecta har haft en jämförelsevis hög avkastning under 2010 men det är naivt att tro att detta förhållande kommer att gälla varje år i 40 år. I förvaltningsbranschen är det ovanligt att ett bolag år efter år överträffar konkurrenterna.

För den som pensionssparar är det viktiga att pensionskapitalet växer över tiden, inte att förvaltaren lyckas åstadkomma jättebra avkastning något enstaka år. Vad pensionen slutgiltigt blir beror inte bara på avkastningen utan också på hur mycket som försvinner i olika avgifter. Avgiftsskillnaderna är betydligt stabilare än avkastningsskillnaderna.

Med samma avkastning ger lägre avgifter bättre pension. Pensionsbolag som tar ut högre avgifter än konkurrenterna måste långsiktigt ha en högre avkastning för att pensionen ska bli likvärdig. För att pensionen ska bli större hos en aktör med höga avgifter krävs att avkastningen är väsentligt högre än genomsnittet. Detta är viktigt att hålla i minnet när man jämför olika placeringsalternativ.

Det måste förstås vara fritt fram att välja dyrare alternativ. Men i så fall bör det vara medvetna val – inte något som sker på grund av okunskap eller bristfällig information.

Otydliga och dolda avgifter

En annan faktor som bidrar till att möjliggöra en rovdrift på pensions sparare är att avgifterna ofta är väl kamouflerade. Pensionsbolag och olika mellanhänder är tyvärr alldeles för bra på att ta ut avgifter utan att pensions spararna märker något. Det är svårt att se vilka avgifter som tas ut, vad dessa avgifter baserar sig på och hur de egentligen beräknas. En förvaltningsavgift på 1,5 procent låter inte särskilt högt, men när den tas ut varje år på hela pensionskapitalet blir det mycket pengar.

Konsumenternas försäkringsbyrå har visat att det för privata pensionsförsäkringar finns följande sätt att ta betalt:

- En fast årsavgift för att man har pensionsförsäkringen
- Årlig avgift på pensionskapitalet (förvaltningsavgift)
- Avgift i procent av fondandelarnas värde (fondavgift)
- Avgift vid inbetalning av pensionspengar (inbetalnings- eller premie avgift)
- Avgift för flytt av pensionskapital till annat bolag (flyttavgift)

De avgifter som tas ut redovisas i bästa fall för pensions spararna. Alla avgifter redovisas dock inte. Exempelvis har alla traditionella livbolag kostnader för kapitalförvaltningen som minskar spararnas kapital men någon ”kapitalförvaltningsavgift” redovisas inte.

Den information som finns om vilka avgifter som tas ut är ofta svårtolkad. Bolagen använder ofta olika språkbruk när de beskriver sina produkter. Därför går det inte att jämföra uppgifterna i olika pensionsbesked.

Ett sätt att göra det lättare för konsumenterna att jämföra olika pensionsaktörers avgifter är att införa begreppet effektiv avgift liknande den effektiva ränta som finns vid konsumentinformation om lån. Effektiv avgift är en summering av alla avgifter till ett nyckeltal. Syftet är att förhindra att de verkliga kostnaderna döljs för pensions spararna.

Kostnaderna skjuts på framtiden

En annan faktor som gör att pensions spararna låter sig luras är att de kortsiktigt inte känner av avgifterna. Avgifterna märks inte så påtagligt idag, utan visar sig konkret när man blir pensionär.

Har man ingen aning om hur stort det egna pensionskapitalet är märker man förstås inte att detta naggas i kanten. Pensionsbolagen kan dra pengar från konton som kontoinnehavarna varken känner till eller har koll på.

Senare i livet kommer pensions spararna möjligen att upptäcka vad som hänt. Men då är avgifterna redan dragna.

Avsaknad av fungerande konkurrens

Den upphandling som ägt rum inom ITP-planen har tvingat pensionsbolagen att utveckla sina sparprodukter och pressa avgifterna. Pensions spararna har därmed fått både lägre avgifter och bättre produkter att välja mellan.

En bidragande orsak till att sjuksköterskan Adam i exemplet betalar så höga pensionsavgifter är att man på den kommunala sidan fortfarande inte har satt upp några villkor för de pensionsbolag som erbjuder tjänstepensioner inom ramen för avtalet.

Allt tyder alltså på att så länge parterna på arbetsmarknaden inte utnyttjar sina möjligheter att pressa avgifterna för pensions spararnas räkning kommer pensionsbolagen att ta ut stora marginaler. Pensionskonsumenterna är för svaga för att utöva prispress på egen hand.

Försäkringsförmedlarna kan ha egna ekonomiska intressen i sina rekommendationer till kunderna

Idén med oberoende försäkringsförmedlare är god. Många kunder behöver opartiska råd från någon med djup kunskap om pensioner och som är fristående från pensionsbolagen. Utan tvekan är många försäkringsförmedlare också mycket kunniga på området pensioner.

Ett stort konsumentproblem är dock att många försäkringsförmedlare inte alls jobbar oberoende. I själva verket jobbar de ofta mycket beroende av försäkringsbolagen och är mer försäljare än rådgivare. I de flesta fall lever de på provisioner som betalas ut från de försäkringsbolag eller fondbolag där de placerar sina kunders pensionspengar.

Arvodesbaserad ersättning från kunderna förekommer visserligen men den är mycket ovanlig. Det är en ersättningsform som skulle behöva bli mycket vanligare.

I januari 2011 tillkännagav Finansinspektionen att man avser att göra en översyn av rådgivningsmarknaden. Man börjar med att analysera försäkringsförmedlarmarknaden. Anledningen är att systemet med provisioner sägs skapa intressekonflikter som är så allvarliga att man vill förbjuda provisioner till försäkringsförmedlare. Finansinspektionen ställer sig frågan om förmedlarna agerar utifrån sitt eget bästa eller utifrån kundens bästa.

Provisionerna kan vara utformade på flera olika sätt. På senare år har provisionssystemen konstruerats allt mer komplext.

Historiskt har försäkringsbolagen betalat försäkringsförmedlarna så kallad up front-provision och olika pensionsbolag betalar olika mycket under olika perioder. Up front-provisionen utgör en viss procentsats på första årets premie. Därefter betalar bolaget en väsentligt lägre ersättning för att förmedlaren sköter kunden, så kallad beståndsvärdsersättning. Man ska dock komma ihåg att varje löneökning ofta resulterar i en högre tjänstepensionsinbetalning och denna premiehöjning räknas som nyförsäljning och ger förmedlaren en ny up front-provision.

Det är ett välkänt faktum i branschen att om man vill höja sina marknadsandelar är den enklaste vägen att höja up front-provisionerna. Om kunder på rekommendation av sina förmedlare ofta byter bolag driver det upp försäkringsbolagens kostnader. Dessa kostnader får kunderna betala i form av höga avgifter och lägre pensioner. För att motverka alltför snabba byten har försäk-

ringsbolagen reglerat att förmedlaren måste betala tillbaka en del av up front-provisionen om kunden lämnar bolaget inom en viss tidsperiod, oftast tre år. I vissa förmedlarkretsar pratar man därför om att man med tre års mellanrum behöver ”snurra stocken”. Försäkringsbolagen köper alltså marknadsandelar av försäkringsförmedlarna och betalar med kundernas pengar.

Många företag har blivit medvetna om de problem som finns när de anlitar försäkringsförmedlare för att gå igenom de anställdas pensioner och förmedlaren får provision från det försäkringsbolag och/eller fondbolag där den anställda placerar sina pensioner. Hur fristående och opartisk är egentligen en förmedlare om vissa försäkringsbolag betalar högre provisioner än andra.

Under senare år har up front-provisionerna sjunkit. Istället har flera bolag börjat betala mäklarna en så kallad stockersättning som utgör en procentsats på kundens förvaltade kapital. Ofta ligger dessa stockersättningar på 0,15 – 0,40 procent av kapitalet.

Denna förändring kan antas bero på branschens strukturomvandling. De stora förmedlarfirmorna har vuxit sig ännu större och har inte samma behov som mindre och nystartade förmedlare att snabbt få den kostnadstäckning som up front-modellen ger. De stora förmedlarna kan fortsätta att tjäna pengar utan att ”snurra stock”.

Något som också blivit vanligare på senare år är att de större försäkringsförmedlarna genomför upphandling i grupp för ett antal större företagskunder. I dessa upphandlingar saknas up front-provisioner. Istället betalas en standardiserad ersättning bestämd av förmedlarna själva. Den baseras på inbetalade premier och är ofta runt sex procent. De försäkringsbolag som väljs ut måste dock vara beredda att betala den stipulerade provisionen.

Det har också blivit relativt vanligt att de provisioner mäklarna får från olika tjänstepensionsbolag går in på ett så kallat klientmedelskonto som disponeras av arbetsgivaren. Ur detta konto får sedan förmedlaren ett timarvode för sitt nerlagda arbete.

Modellen med klientmedelskonto har en konstruktion som gör att arbetsgivaren och förmedlaren kan få gemensamma intressen i att anställda tiotaggar lämnar förmånsbestämd ITP till förmån för en, ofta dyr, tiotaggarlösning. Klientmedelskontot fylls på med provisionsspengar men råd som innebär att den anställde stannar kvar i förmånsbestämd ITP ger ingen inbetalning till klientmedelskontot. Förmedlaren får incitament att utföra många tjänster och sätta ett högt pris på dessa. Ibland säger förmedlare att de jobbar på arvode när de får ersättning ur ett klientmedelskonto. I själva verket är arvodering ur ett klientmedelskonto finansiellt beroende av att provisioner betalas ut.

Äkta arvodering och så kallad nettoupphandling är fortfarande ovanligt. Det innebär att förmedlaren förhandlar bort provisionen ur de produkter som pensionsbolagen säljer för att i gengäld ge kunden lägre avgifter. Förmedlaren får istället betalt genom att, likt en advokat, fakturera för den tid som lagts ner för kundens räkning.

Nuvarande provisionsmodell är orättvis även på andra sätt. Den avgift som tas ut ur produkterna för att finansiera provisionerna tas ut av alla kunder, oavsett om kunden träffar en försäkringsförmedlare eller inte. Eftersom förmedlarna hittills mest har intresserat sig för höginkomsttagare så får många kunder betala för att andra kunder träffar försäkringsförmedlare.

Omogen pensionsmarknad

En ytterligare faktor som bidrar till att möjliggöra en rovdrift på pensionssparare är att pensionsmarknaden fortfarande är en omogen marknad. Först i slutet av 90-talet reformerades det allmänna pensionssystemet i syfte att individen själv skulle bära risken för pensionens storlek. Jämfört med det gamla ATP-systemet har pensionen även blivit tydligare kopplad till livsinkomsten.

Därefter har de stora tjänstepensionsavtalen reformerats i motsvarande riktning. I samband med att de förmånsbestämda tjänstepensionerna kommit att ersättas av premiebestämda system är det av stor vikt för konsumenterna att känna till vilka livslängdsantaganden de olika försäkringsbolagen har. Dessa har dock hittills hållits hemliga för kunderna och de har inte heller krävt att få

tillgång till dessa – förmodligen för att de inte känt till att livslängdsantaganden existerar – än mindre att de varierar.

För pensionsspararna är det fortfarande relativt nytt att välja mellan olika pensionsprodukter och pensionsbolag. Många sparare agerar som att pensionsbolagen vore statliga myndigheter. De förlitar sig på den lämnade informationen och bryr sig inte om att jämföra olika alternativ. Delvis är detta en konsekvens av att informationen är svårbegriplig men också att pensionsspararna är för dåliga på att ställa krav.

Guldepok för pensionsbolagen

Dessa faktorer bidrar till att pensionsmarknaden idag är säljarens marknad. ”Vår bästa tid är nu” sjöng Jan Malmsjö på 1980-talet. Samma sång kan i dag sjungas av många pensionsaktörer. I det rådande läget kan de ganska ostört utforma sina produkter och sätta priser som ger bra vinstmarginaler. Många pensionssparare vet fortfarande varken vad de köper eller hur mycket de betalar.

Frågan är hur länge denna guldepok för pensionsbolagen kommer att vara. I takt med att kunskapsnivån i samhället ökar kommer allt fler pensionssparare inse att de betalar överpriser för förvaltningen av sin tjänstepension och för så kallad oberoende rådgivning via försäkringsförmedlare som lever på provisioner från försäkringsbolagen. Därmed kommer priserna att pressas och kraven på begripliga pensionsbesked att öka. Men tyvärr kommer många pensionssparare under lång tid att sitta fast i gamla avtal med på tok för höga avgifter.

Pensionsspararna vet inte hur mycket de betalar i avgifter

Vad som ytterligare möjliggör rovdriften är bland annat pensionsspararnas omedvetenhet om hur mycket de betalar i avgifter för förvaltningen av sin tjänstepension.

Generellt är kunskapsnivån om pensioner fortfarande alldeles för låg. Det visar flera undersökningar som Alecta och andra gjort.

För att närmare utreda vad människor vet om sin tjänstepension har Alecta låtit genomföra en intervjuundersökning⁴⁾ om detta ämne. De intervjuade är 1 031 slumpvis utvalda personer i åldrarna 25 – 50 år. Syftet med åldersavgränsningen är att fånga de åldersgrupper som håller på att spara ihop till sin framtida tjänstepension och som helt eller delvis omfattas av den nya pensionsordningen.

Samtliga svarande är förvärvsarbetande och samtliga uppger att de har en tjänstepension. De som inte känner till att de har en tjänstepension är inte med i undersökningen. Urvalet är alltså begränsat till de något mer insatta, vilket är bra att tänka på när man läser resultaten.

Sex av tio vet inte hur mycket pengar som avsätts till deras tjänstepension

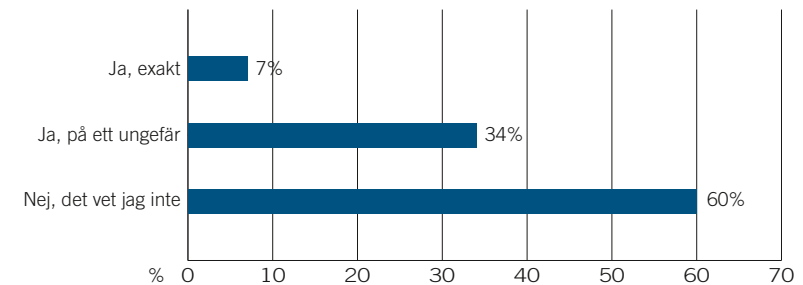
Tidigare var de flesta pensioner förmånsbestämda – det vill säga pensionsnivån styrdes av vilken lön man hade under slutet av yrkeslivet. För den som har förmånsbestämd tjänstepension spelar det egentligen ingen roll, för pensions storlek, vilka pensionsavsättningar arbetsgivaren gör. Denna information brukar inte ens redovisas.

Men med premiebestämda pensioner styrs pensionsnivån av hur mycket pengar (premier) som betalas in under yrkeslivet. Därmed blir det plötsligt viktigt för individen att känna till hur stora avsättningar arbetsgivaren gör till tjänstepensionen varje månad.

I undersökningen ställs bland annat frågan hur mycket pengar man tror avsätts till den egna tjänstepensionen varje månad. Av de intervjuade 25 – 50-åringarna uppger 41 procent att de exakt eller på ett ungefär vet hur mycket pengar det rör sig om. Men majoriteten, 60 procent, svarar att de inte vet hur mycket pengar som avsätts till den egna tjänstepensionen.

En förklaring till att många inte vet är förstås att avsättningarna inte är lika intressanta för den som har förmånsbestämd tjänstepension. Men svaren visar ändå att övergången till premiebestämda pensioner kräver en stor mental omställning. Plötsligt måste pensionsspararna engagera sig och läsa på. För den som inte har en aning om hur mycket pengar som betalas in till den egna tjänstepensionen är det svårt att planera sitt pensionssparande och bedöma om de avgifter som pensionsbolagen tar ut är rimliga. Den som är okunnig är mer utsatt och löper större risk att få en dålig pensionslösning.

Fråga: Vet du hur mycket pengar som betalas in till din tjänstepension varje månad?
Antal svarande: 1 031

Tanken med tjänstepensionen är att den ska komplettera den allmänna pensionen men också fylla upp över intjänandetaket där den allmänna pensionen tar slut. Därför ökar avsättningarna till tjänstepensionen om inkomsten överstiger intjänandetaket.

⁴⁾ Undersökningen genomfördes i januari 2011 genom en mejlenkät. Utförare: United Minds.

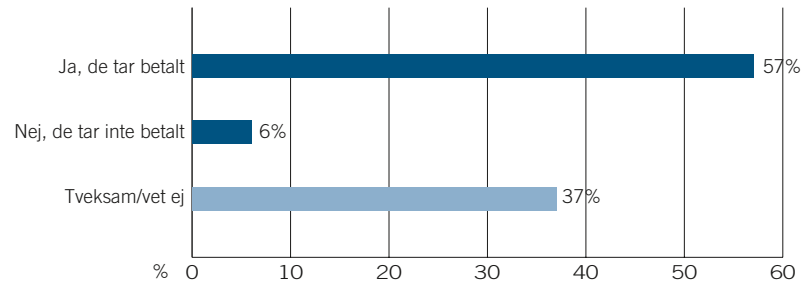
För de allra flesta anställda är tjänstepensionen den överlägset största löneförmånen utöver lönen. Samtidigt är det få som talar om tjänstepensionen.

Mobiltelefon, bärbar dator och tjänstebil uppfattas som roligare att ha och väcker större intresse. Egentligen är det märkligt att arbetsgivarna inte tydligare informerar sina anställda om hur mycket pensionspengar som kommer med anställningen. Även facken skulle kunna bli bättre på att informera sina medlemmar om vilka fördelaktiga pensionsförmåner som har förhandlats fram. Bättre information skulle öka kunskapen och förhoppningsvis också öka kraven på pensionsaktörerna.

Vad säger du – Tar pensionsbolagen betalt?

Att pensionsbolagen tar betalt för sina tjänster är egentligen självklart. Hur ska de annars finansiera sin verksamhet? En stor grupp, 37 procent, är dock tveksamma till om pensionsbolagen tar betalt. Endast 57 procent är säkra på att pensionsbolagen tar betalt.

Fråga: Tar pensionsbolagen betalt för att förvalta det pensionskapital som byggs upp till din tjänstepension?
Antal svarande: 1 031

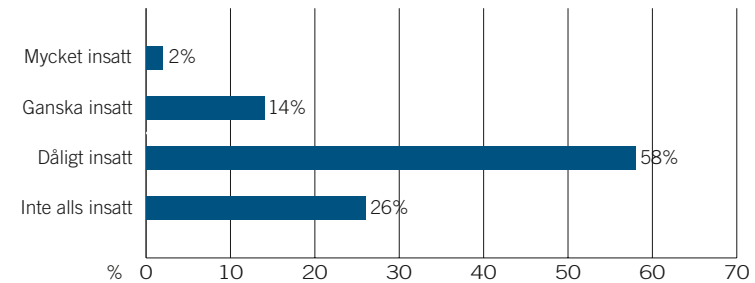

De flesta är dåligt insatta i vad de själva betalar i avgifter

Med tanke på den låga kunskapsnivån om tjänstepension i allmänhet är det kanske inte så konstigt att de flesta också är dåligt insatta i vad de själva betalar

för förvaltningen av sin tjänstepension. Detta erkänner 84 procent och svarar antingen att de är dåligt insatta eller att de inte är insatta alls i vad de själva betalar. Bara 2 procent hävdar att de är mycket insatta i vad de själva betalar för förvaltningen av sin tjänstepension.

Fråga: Pensionsbolagens verksamhet finansieras genom avgifter som de tar ut av pensions-spararna. Hur pass insatt är du i vad du själv – via de inbetalningar som din arbetsgivare gör – betalar för din tjänstepension?
Antal svarande: 1 031

I förra kapitlet nämndes två exempel, Sofia, privatanställd tjänsteman och Adam, landstingsanställd sjuksköterska. Beroende på hur de placerar sin tjänstepension kan de samlade avgifterna som de betalar under hela yrkeslivet – från att de börjar arbeta till att de går i pension – variera kraftigt.

Privattjänstemannen Sofia betalar 122 150 kronor om hon omfattas av ITP men 513 900 kronor om hon väljer placeringsalternativ som inte har upphandlats i konkurrens.

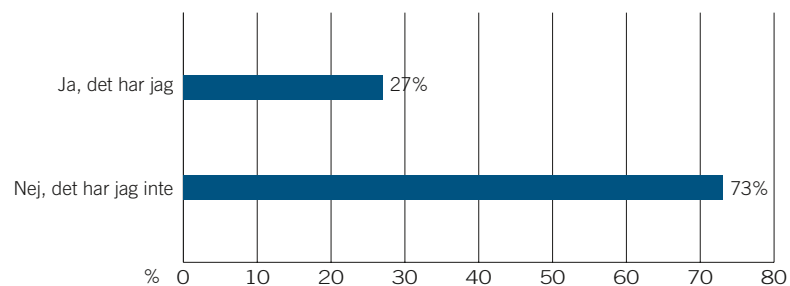
Sjuksköterskan Adam betalar 71 300 kronor om han väljer en traditionell pensionsförsäkring hos en aktör med låga avgifter men 281 300 kronor om han väljer en fondförsäkring hos en aktör med höga avgifter. Dessa exempel visar att det kan vara viktigt att sätta sig in i vilka avgifter de olika pensionsaktörerna tar ut av pensionsspararna.

Var fjärde har försökt jämföra avgifterna mellan olika pensionsbolag

Av undersökningen framgår också att 27 procent vid något tillfälle försökt jämföra vad olika pensionsbolag tar betalt för förvaltningen av tjänstepensionen.

Fråga: Har du vid något tillfälle försökt jämföra vad olika pensionsbolag tar betalt för förvaltningen av tjänstepension?

Antal svarande: 1 031

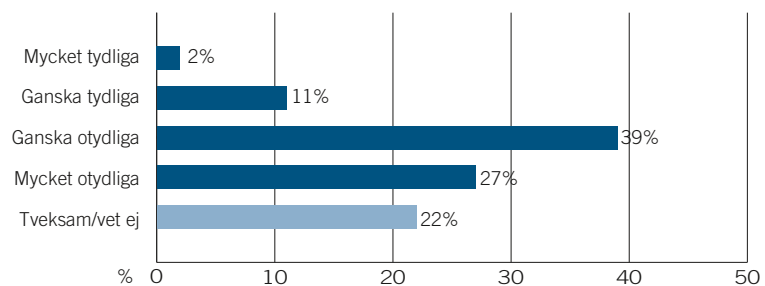
30 |

Krav på förändringar

Föga förvånande är den generella bilden att pensionsbolagen är otydliga i sin information om vad de tar betalt för förvaltningen av tjänstepension.

Fråga: Tycker du att pensionsbolagen är tydliga eller otydliga i sin information om vad de tar betalt för förvaltningen av tjänstepension?

Antal svarande: 1 031

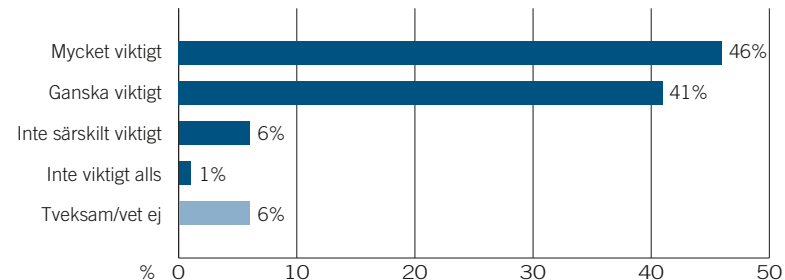

Viktigt att det blir lättare att jämföra avgifter

Denna otydlighet hos pensionsbolagen uppskattas inte alls av tjänstepensions-spararna. Hela 87 procent anser att det är mycket viktigt eller ganska viktigt att förstå vad olika pensionsbolag tar betalt för förvaltningen av tjänstepensionen.

Fråga: Är det viktigt att det blir lättare att jämföra vad olika pensionsbolag tar betalt för förvaltningen av tjänstepension?

Antal svarande: 1 031

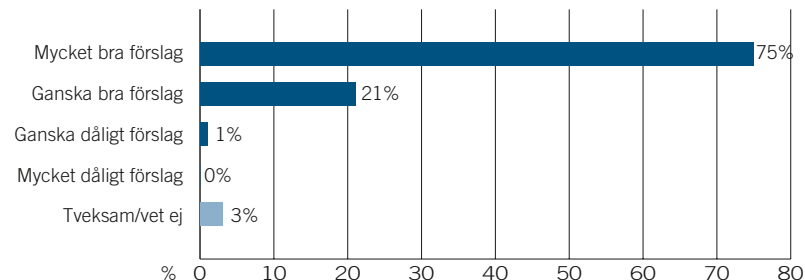
| 31

Som nämndes i förra kapitlet skulle en förbättringsåtgärd vara att pensionsbolagen blir skyldiga att redovisa sina avgifter på ett enhetligt sätt. Då blir det lättare för konsumenterna att jämföra vad olika pensionsaktörer tar betalt. Undersökningen visar att det finns ett mycket starkt stöd för detta förslag. Hela 96 procent tycker att det är ett mycket bra eller ganska bra förslag.

De flesta vill ha en enhetlig redovisning av avgifter

Fråga: Tycker du att pensionsbolagen ska bli skyldiga att redovisa sina avgifter på ett enhetligt sätt så att det blir lättare att jämföra vad olika bolag tar betalt?

Antal svarande: 1 031

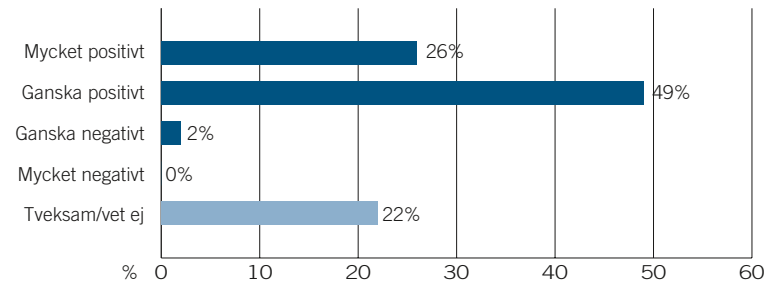

Pensionsbolagens avgifter – en fråga med politisk sprängkraft

Trots den låga kunskapsnivån om tjänstepension tycks frågan om pensionsbolagens avgifter ändå ha politisk sprängkraft. Undersökningen indikerar att politiska partier kan vinna på att föreslå åtgärder som underlättar för pensions-spararna att jämföra vad olika pensionsbolag tar betalt för förvaltningen av tjänstepension.

75 procent av 25 – 50-åringarna svarar att de skulle bli mer positivt inställda till ett parti som föreslår sådana åtgärder.

Fråga: Om ett politiskt parti skulle föreslå åtgärder för att göra det lättare att jämföra vad olika pensionsbolag tar betalt för förvaltningen av tjänstepension, hur skulle det i så fall påverka din syn på det partiet?
Antal svarande: 1 031

Sammanfattning – undersökningen

Sammanfattningsvis kan konstateras att pensionsspararna är dåligt insatta i både hur mycket pengar som avsätts till den egna tjänstepensionen och vad förvaltningen av dessa pengar kostar.

Men det råder stor enighet om att det måste bli lättare att jämföra vad olika pensionsaktörer tar betalt för förvaltningen av tjänstepension.

Pensionsavgifter tycks vara en fråga med politisk sprängkraft. Människor upplever att de blir förda bakom ljuset. För att undvika ett växande missnöje måste branschen tänka om.

Tips till pensionssparare och förslag till politiska åtgärder

Vad kan man då som enskild pensionssparare göra för att undvika att bli utsatt för en rovdrift av pensionsaktörerna?

En första viktig åtgärd är att ta reda på hur de egna pensionsvillkoren ser ut. Tjänstepensionen kommer för många i praktiken att bli avgörande för den framtida pensionsnivån. Därför är det särskilt viktigt att ta reda på om man omfattas av tjänstepension och, i så fall, vilka spelregler som gäller för denna.

Den som har premiebestämd tjänstepension bör ta reda på:

- Hur mycket pengar avsätter arbetsgivaren varje månad?
- Var hamnar pengarna – och hur placeras de?
- Vilka avgifter tas ut av olika pensionsaktörer och mellanhänder?
- Går det att välja placeringsalternativ med lägre avgifter?
- Vilka livslängdsantaganden gör de olika pensionsbolagen?

Vilken avkastning du får på dina pensionspengar är jätteviktigt. Men ingen pensionsaktör kan utlova någon säker framtida avkastning.

Fyra faktorer som styr avkastningen

Det är lätt att förblindas av de pensionsprognoser som olika aktörer redovisar. Viktigt att komma ihåg är dock att alla pensionsprognoser bygger på mer eller mindre lösa antaganden. Vad som händer i framtiden kan ingen veta.

Vad avkastningen på pensionskapitalet blir styrs av fyra faktorer:

1. Marknaden
2. Risknivån
3. Avgifterna
4. Förvaltarnas skicklighet

Marknadens utveckling kan knappast någon enskild aktör påverka. Marknaden är också lika för alla aktörer. Om börskurserna faller drabbas alla mer eller mindre.

Den som vill kan välja placeringar med högre risk. Då finns det också möjlighet till högre avkastning. Men det betyder samtidigt att det blir mer osäkert hur pensionskapitalet kommer att utvecklas.

Den som medvetet väljer en dyr pensionsförvaltning gör det sannolikt i förhoppning om att få skickliga förvaltare. Men hur mycket vet man som enskild pensionssparare om olika pensionsbolags skicklighet?

Att ett bolag varit framgångsrikt tidigare kan ha många förklaringar. Arbetsmetoder kan ha förändrats och nyckelmedarbetare slutat. Dessutom är det inte säkert att den metod som varit framgångsrik tidigare kommer att fungera lika väl framöver. Det är med andra ord jättesvårt att säga vad den framtida avkastningen blir. Däremot kan man med säkerhet säga vilka avgifter som tas ut och hur stor andel av pensionskapitalet som därmed kommer att ätas upp.

Ställ krav på låga avgifter!

Alla pensionssparare har tyvärr inte möjlighet att välja placeringsalternativ med låga avgifter. Vilka pensionsbolag som erbjuds bestäms av parterna på arbetsmarknaden och oftast finns många olika bolag att välja mellan. Om kollektivavtal saknas bestämmer arbetsgivaren vilket eller vilka pensionsbolag som används förutsatt att de anställda överhuvudtaget erbjuds tjänstepension. Ofta finns det dock hos en sådan arbetsgivare endast något eller ett fåtal pensionsbolag att välja mellan.

Om du är anställd hos en arbetsgivare som inte har kollektivavtal kan du ändå ställa krav på låga avgifter och därmed öka medvetenheten hos de inblandade parterna. På den kollektivavtalade privata arbetsmarknaden upphandlar fackförbund och arbetsgivarorganisationer placeringsalternativen. Arbetsgivaren tjänar inte heller på att de anställdas pensionspengar äts upp av höga avgifter.

Tre förslag till politiska åtgärder

Som enskild pensionssparare kan man försöka värja sig mot höga avgifter, men för att komma till rätta med fenomenet att pensionsbolag utnyttjar pensionsspararnas okunskap krävs politiska förändringar. Enligt undersökningen tycker 9 av 10 att det ska bli lättare att jämföra vad olika pensionsbolag tar betalt för sina tjänster. Det finns uppenbarligen stöd för politiska åtgärder som syftar till att stärka pensionsspararnas ställning.

Vi föreslår följande åtgärder:

1. Redovisa den effektiva avgiften

Inom andra områden är det självklart med jämförpriser. Varför kan inte detta gälla även för pensioner? Det är osunt att pensionsbolag tjänar pengar på att dölja vad de egentligen tar betalt. För att motverka detta bör ett enhetligt system för avgiftsredovisning införas. Alla avgifter ska redovisas öppet och summeras så att den effektiva avgiften framgår.

2. Enhetliga pensionsbesked

Som pensionssparare måste man kunna jämföra uppgifterna i olika pensionsbesked. Det är inte rimligt att varje pensionsbolag har sin egen uppställning och sitt eget språkbruk. Särskilt inte när detta så uppenbart försvårar för pensionsspararna.

Med enhetliga pensionsbesked blir det lättare för pensionsspararna att överblicka sina pensionsvillkor. För den som har premiebestämd pension måste det vara lätt att lägga ihop pensionskapitalet i olika pensioner.

3. Redovisa försäkringsbolagens livslängdsantaganden

Det borde bli obligatoriskt för pensionsbolagen att redovisa sina livslängdsantaganden. Pensionskonsumenterna borde också få veta enligt vilken utbetalningsmodell pensionen kommer att betalas ut.

Har du frågor är du välkommen att kontakta oss
Alecta pensionsförsäkring, ömsesidigt
Telefon 08-441 60 00 | Fax 08-441 60 90
103 73 Stockholm | www.alecta.se